

ETICA ÎN DOMENIUL PROFESIEI CONTABILE

Expert contabil Valeriu Laurențiu ONOSE
Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România - filiala Galați

Résumé: *Dans toute profession, et surtout dans le domaine de la profession comptable, par la nature de ses problématiques et dans le contexte de la globalisation de l'économie mondiale, il est nécessaire que celle-ci s'appuie sur des principes éthiques fondamentaux, destinées à assurer les plus hauts standards de professionnalisme.*

Le siège conceptuel qui gouverne les principes fondamentaux et les normes de conduite subordonnées aux objectifs communs de la profession comptable se trouve dans le Code étiqque de l'IFAC (International Fédération of Accountants).

Le Code reconnaît le fait que les objectifs de la profession comptable sont établis pour accomplir les plus hauts standards de professionnalisme, pour atteindre les plus hauts niveaux de performance et pour répondre aux demandes de l'intérêt public.

La réalisation de ces objectifs suppose l'accomplissement de quatre principes de base: Intégrité, Objectivité, Compétence, Confidentialité.

Le respect des principes de base assure la satisfaction des demandes de l'intérêt public par l'assurance de la crédibilité et l'accomplissement de hauts standards de la qualité des services.

În orice profesie liberală, și cu atât mai mult în domeniul profesiei contabile, prin natura problematicilor ei, în contextul globalizării economiei mondiale, este necesară așezarea acesteia pe principii etice fundamentale, menite a asigura cele mai înalte standarde de profesionalism.

Globalizarea, mondializarea și internaționalizarea dau noi dimensiuni rolului pe care profesia contabilă îl are în lupta împotriva fenomenelor negative din economiile naționale, cum ar fi corupția, fraudele de tot felul și alte crime economice, precum și împotriva finanțării terorismului internațional.

În contextul globalizării, necesitatea dezvoltării și întăririi profesiei contabile, ca factor de creștere economică este tot mai semnificativă, reprezentând atât un factor direct de dezvoltare a economiilor naționale și a economiei mondiale, prin contribuția la crearea de noi locuri de muncă, la crearea bogățiilor naționale, dar și un factor nemijlocit al creșterii valorii adăugate, ca urmare a creșterii credibilității informațiilor financiare pentru utilizatori, servind astfel interesul public.

Extinderea fenomenului de globalizare a economiilor naționale concomitent cu expansiunea piețelor de capital ridică în fata profesiei contabile un ansamblu de priorități orientate către asigurarea unei comunicări adecvate, în măsură a răspunde exigențelor propagate către și de către utilizatorii de informații financiar-contabile. Contabilitatea, ca limbaj al afacerii, este chemată deopotrivă să răspundă provocărilor difuzate de către mediul profesional și implicit de către mediul de afaceri.

Interesul public în contextul profesiei contabile

Profesia contabilă se diferențiază de celelalte profesii care acționează în cadrul organizațiilor printr-o particularitate care rezultă din asumarea responsabilității de a acționa în interes public¹. Deși relația contractuală se stabilește cu angajatorul sau cu clientul, responsabilitatea activității prestate nu satisface doar nevoile individuale de informare ale acestuia, ci interesul public, ceea ce alocă profesionistului contabil un loc esențial în societate.

¹ "Profesia contabilă și Globalizarea". Congresul al XVI-lea al Profesiei Contabile din România, Editura CECCAR, 2006.

Menținerea acestei poziții privilegiate impune autoritate, manifestată prin servicii executate la cel mai ridicat nivel de performanță, asociate cu principiile etice fundamentale care guvernează profesia.

Interesul public este subordonat exigențelor manifestate la nivelul structurilor publice: conducerea, investitorii, personalul angajat, creditorii, furnizorii și alți creditori, clienții, guvernele și instituțiile acestora, comunitatea oamenilor de afaceri și a finanțatorilor².

Conducerea este interesată în obținerea unor informații fiabile, capabile să fundamenteze politica de investiții, antreprenorială și de administrare.

Investitorii, în calitatea lor de ofertanți ai capitalului de risc, sunt preocupați de riscul inerent al tranzacțiilor, de beneficiul generat de investițiile lor, de capacitatea organizației de a plăti dividende. Nevoia lor de informații este subordonată fundamentării deciziei de a cumpăra, de a menține investiția sau de a înstrăina.

Personalul angajat și grupurile sale reprezentative sunt interesați în obținerea informațiilor privind stabilitatea și profitabilitatea angajatorilor, capacitatea acestora de a oferi remunerații, pensii și oportunități profesionale.

Creditorii sunt interesați de informații care să le permită cuantificarea capacității de rambursare a creditelor și a dobânzilor aferente la scadență.

Furnizorii și alți creditori sunt interesați să obțină informații care să le permită evaluarea capacității de decontare a facturilor la scadență, precum și a longevității activității, în cazul unui client care produce implicații majore asupra propriei afaceri.

Clienții sunt interesați să cunoască informații legate de continuitatea activității organizației cu care se află în raporturi contractuale, de capacitatea acesteia de a face față concurenței, evoluțiilor tehnologice sau cerințelor pieței.

Guvernele și instituțiile acestora sunt interesate de alocarea resurselor și implicit de rezultatele activității entităților din economie. Informațiile solicitate de către acestea sunt utile pentru reglementarea activității entităților, pentru determinarea politicii fiscale și ca bază pentru calculul venitului național și al altor indicatori statistici similari.

Comunitatea oamenilor de afaceri și a finanțatorilor este interesată în obținerea informațiilor de natură a evidenția evoluțiile recente și tendințele de expansiune privind mediul de afaceri și ale segmentului de activitate specific fiecărei entități.

Interesul public, expresie a bunăstării colective a comunității și a instituțiilor deservite de profesionistul contabil, se bazează pe încrederea acordată acestuia, pe integritatea și obiectivitatea sa, aceste exigențe influențând definitoriu standardele profesiei contabile.

Rolul social al contabilității a crescut în mod semnificativ în ultimele decenii și aceasta datorită faptului că informațiile pe care le furnizează influențează tot mai mult comportamentul utilizatorilor în procesul de fundamentare a deciziilor. Este evident că fiecare utilizator dorește să dispună de informații care să-i diminueze incertitudinile și să îi ofere posibilitatea de a lua cele mai bune decizii, aceste cerințe desemnând, de fapt, necesitatea producerii de către contabilitate a unor informații de calitate.

Întrucât gama utilizatorilor produselor contabilității este relativ variată, iar necesitățile informaționale ale acestora sunt cel puțin la fel de diverse, interpretarea calității informațiilor furnizate de situațiile financiare este un proces caracterizat de subiectivism. Din acest motiv, calitatea informației contabile are la bază respectarea cerințelor impuse de publicul cărui i se adresează.

Raportat la interesul public, standardele profesionale au menirea de a asigura un comportament rezonabil profesioniștilor contabili, în deplin acord cu protejarea interesul public, potrivit misiunilor încredințate, astfel:

- contabilii au responsabilitatea stabilirii unor proceduri de lucru adecvate, care să confere informației contabile exactitate, sinceritate și regularitate;
- auditorii financiari validează fiabilitatea informațiilor financiare și contabile sintetizate în situațiile financiare prezentate instituțiilor financiare de finanțare sau acționarilor ca furnizori de capital;

² "Codul etic național al profesioniștilor contabili", ediția a III-a, revizuită, Editura CECCAR, 2006.

- auditorii interni oferă informații cu privire la identificarea riscurilor și a disfuncționalităților în vederea ameliorării performanțelor organizației analizate. De asemenea, furnizează asigurarea existenței unui sistem de control intern corect, care sporește încrederea în informațiile financiare ale entității;
- managerii financiari își aduc aportul la utilizarea eficientă a resurselor și la protejarea activelor organizației economice sau de interes public;
- experții financiari contribuie la stabilirea încrederii și eficienței, precum și la aplicarea corectă a sistemului de organizare;
- consultanții manageriali au o responsabilitate ridicată în ceea ce privește corectitudinea unor strategii decizionale pertinente.

Sediul conceptual care guvernează principiile fundamentale și normele de conduită subordonate obiectivelor comune profesiei contabile se regăsește în Codul etic internațional al profesioniștilor contabili elaborat de IFAC³.

Codul recunoaște că obiectivele profesiei contabile sunt stabilite să îndeplinească cele mai înalte standarde de profesionalism, să atingă cele mai înalte nivele de performanță și să răspundă cerințelor interesului public.

Realizarea acestor obiective presupune satisfacerea a patru principii de bază: integritate, obiectivitate, competență, confidențialitate. Transpuse în activitatea practică, acestea conferă profesioniștilor și implicit profesiei atribute esențiale, cum ar fi onoarea, independența, autoritatea.

Profesioniștii contabili pot rămâne în această poziție avantajoasă numai continuând să ofere publicului aceste servicii unice la un nivel care să demonstreze că încrederea publicului este bine fundamentată.

Dezvoltarea continuă a culturii generale și profesionale consolidează capacitatea de discernământ, atribuind profesionistului contabil valențele științei, competenței și conștiinței.

Integritatea, ca principiu, impune ca obligație tuturor profesioniștilor contabili de a se manifesta cu onestitate și echidistanță în relațiile profesionale și de afaceri. Integritatea implică, de asemenea, tranzacții corecte și juste și evitarea unor opinii care ar permite asocierea cu o informație sau declarație falsă sau eronată

Obiectivitatea - impune tuturor profesioniștilor contabili o obligație de a nu își compromite profesia din cauza unor erori, conflicte de interese sau din cauza influenței nedorite a unor alte persoane din mediul extern. Indiferent de poziție sau serviciul prestat, profesioniștii contabili trebuie să protejeze integritatea serviciilor profesionale și să mențină obiectivitatea în raționamentul profesional.

Competența profesională și prudența impune profesioniștilor contabili menținerea cunoștințelor și aptitudinilor profesionale la nivelul necesar astfel încât clienții sau angajatorii săi să fie siguri că primesc servicii profesionale competente, și să acționeze cu prudență în conformitate cu standardele tehnice și profesionale, atunci când oferă servicii profesionale.

Servicii profesionale competente necesită un raționament solid în aplicarea cunoștințelor și aptitudinilor profesionale în furnizarea unor astfel de servicii. Competența profesională poate fi împărțită în două nivele separate:

- Obținerea unui nivel de competență profesională, recunoscut prin atestarea de către organismul profesional
- Menținerea unui nivel de competență profesională printr-o permanentă conștientizare și înțelegere a evoluțiilor relevante pe plan profesional tehnic și în mediul de afaceri.

Dezvoltarea profesională continuă elaborează și menține capacitățile care îi permit unui profesionist contabil să desfășoare o activitate competentă într-un mediu profesional. Seriozitatea include responsabilitatea de a acționa în conformitate cu prevederile unei sarcini, cu atenție și meticulozitate ținând cont de un interval de timp.

Responsabilitatea competenței profesionale nu trebuie înțeleasă numai la nivel individual, ea trebuind a fi extinsă și la cei care își desfășoară activitatea sub tutela unui profesionist contabil, obținându-se asigurarea că și aceștia beneficiază de instruire și supervizare adecvată.

³ International Federation of Accountants.

Confidențialitatea, ca principiu, impune profesioniștilor contabili abținerea de la folosirea informațiilor confidențiale deținute în perioada executării misiunii în avantajul personal sau al unei terțe părți, precum și de la dezvăluirea de informații confidențiale în afara organizației cu care se află în raporturi contractuale. Principiul confidențialității acționează atât în cadrul perioadei contractuale, cât și în afara acesteia, profesionistul contabil având obligația de a se asigura cu privire la respectarea principiului și la nivelul personalului din subordine sau al colaboratorilor. Există totuși anumite situații în care divulgarea informațiilor confidențiale devine absolut obligatorie. Astfel, pot să apară situații când divulgarea este autorizată de către client, angajator sau de către lege (în cazul unor proceduri judiciare, atunci când este necesar ca eventuale încălcări ale legii să fie aduse la cunoștința autorităților publice), sau când există o obligație profesională sau un drept de a divulga informațiile care nu este interzis de lege (pentru a se conforma controlului calității organismului profesional, pentru a răspunde unor investigații din partea organizației membre sau a unui organism normalizator, pentru a proteja interesele profesionale ale unui profesionist contabil pe parcursul procedurilor judiciare, pentru a respecta standardele tehnice și cerințele etice). Divulgarea informațiilor confidențiale presupune luarea în considerare a următoarelor cerințe: interesele părților să nu fie prejudiciate, existența faptelor semnificative să poată fi susținută cu dovezi, recurgându-se la o fundamentare riguroasă pe baza raționamentului profesional, tipul de comunicare ales să fie compatibil cu responsabilitatea de a reacționa a destinatarilor.

Comportamentul profesional implică în mod egal cinste și loialitate, obligația profesioniștilor contabili de a se conforma legilor și reglementărilor relevante și de a evita acțiunile care pot discredita profesia contabilă. Principiul obligă excluderea revendicărilor exagerate pentru serviciile oferite, calificările și experiența deținute, referințe necorespunzătoare sau comparații lipsite de fundament referitoare la activitatea celorlalți.

Respectul față de normele tehnice și profesionale presupune verificarea compatibilităților dintre instrucțiunile angajatorului sau clientului cu cerințele principiilor fundamentale (integritate, obiectivitate, independență), cu legislația relevantă, precum și cu normele profesionale și tehnice emise de organismele profesionale naționale și internaționale.

Nu este practic posibil să se stabilească cerințe etice care să se aplice tuturor situațiilor cu care se pot întâlni profesioniștii contabili. De aceea, profesioniștii contabili trebuie să considere cerințele etice ca principii de bază pe care trebuie să le urmeze în îndeplinirea activității lor, fără să fie nevoie de constrângeri sau sancțiuni.

În ciuda acestui fapt, se pot produce cazuri în care astfel de cerințe sunt ignorate în mod flagrant sau nu sunt respectate din eroare, omisiune sau din lipsa de înțelegere a lor. De aceea, este în interesul profesiei și al tuturor membrilor, ca publicul larg să aibă încredere că nerespectarea cerințelor etice ale profesiei va fi investigată și, acolo unde este cazul, vor fi luate măsuri disciplinare.

Numai conformarea la principiile de bază, asigură satisfacerea cerințelor interesului public prin asigurarea credibilității și atingerea unor înalte standarde ale calității serviciilor.